

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Біолого-технологічний факультет

Кафедра генетики і розведення тварин

ПОРЯДОК УТРИМАННЯ ТА РОЗВЕДЕННЯ ДИКИХ ТВАРИН, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СТАНІ НЕВОЛІ АБО НАПІВВІЛЬНИХ УМОВАХ

Методичні вказівки

для проведення лабораторного заняття з дисципліни
“Особливості розмноження диких та домашніх тварин”

Львів – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького**

Біолого-технологічний факультет

Кафедра генетики і розведення тварин

**Порядок утримання та розведення диких
тварин, які перебувають у стані неволі
або напіввільних умовах**

Методичні вказівки

для проведення лабораторного заняття з дисципліни
“Особливості розмноження диких та домашніх тварин” для
здобувачів вищої освіти освітнього рівня “Бакалавр” освітньої
програми “Зоофізіотерапія” спеціальності 204 – “Технологія
виробництва і переробки продукції тваринництва”

Львів – 2023

Укладачі:

старший викладач, кандидат біологічних наук **Боднарук В. Є.**
доцент, кандидат сільськогосподарських наук **Боднар П. В.**
асистент **Жмур А. Й.**

Рецензенти:

завідувач кафедри технології виробництва та переробки продукції
дрібних тварин ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького, доктор
сільськогосподарських наук, професор **Ковальський Ю. В.;**

завідувач кафедри годівлі тварин та технології кормів ЛНУВМБ
імені С.З. Гжицького, доктор сільськогосподарських наук,
професор **Півторак Я. І.**

УДК 639:574.3:591.5(075.8)

Боднарук В. Є., Боднар П.В., Жмур А. Й. **Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або напіввільних умовах.** Методичні рекомендації для проведення лабораторного заняття з дисципліни “Особливості розмноження диких та домашніх тварин” для здобувачів вищої освіти освітнього рівня “Бакалавр” освітньої програми “Зоофізіотерапія” спеціальності 204 – “Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва”. Львів, 2023. 38 с.

Рішення про доцільність публікації прийнято на засіданні кафедри генетики і розведення тварин, протокол №8 від 20.06.2023 року.

Методичні рекомендації затверджені на засіданні методичної ради біолого-технологічного факультету, протокол № 8 від 26.06.2023 року.

З М І С Т

ВСТУП	4
ТЕМА: Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або напіввільних умовах	5
I. Терміни і визначення	6
II. Загальні положення	9
III. Умови утримання та розведення диких тварин у неволі	10
IV. Ведення обліку тварин, які перебувають у стані неволі	17
V. Особливості утримання та розведення собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих тварин	19
VI. Транспортування і переміщення	23
VII. Профілактичні та протиепідемічні заходи	25
VIII. Відчуження диких тварин	25
IX. Поховання або утилізація трупів	26
X. Контроль та повноваження органів, підприємств та організацій у сфері утримання диких тварин	26
Завдання для самостійної роботи студентів	27
Запитання для самоконтролю знань	29
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	32

ВСТУП

Метою утримання і розведення диких тварин в неволі є збереження виду з подальшою реінтродукцією у природне середовище. Внаслідок розведення звірів у вольєрах вдалося зберегти істотну чисельність рідкісних видів. Успішне розведення ратичних і копитних на загороджених територіях з подальшим випуском у природне середовище підтверджено прикладами із бізоном, оленем Давида, конем Пржевальського, іранської лані, формозьким плямистим оленем, підвидів благородного оленя: корсиканського, берберського та ін. Багато екологічних організацій у світі та в Україні закликають до збереження рідкісних видів звірів і птахів. Одним із шляхів збереження є розведення диких тварин у зоопарках.

Досвід утримання і розведення звірів у напіввільних умовах має ряд переваг. Внаслідок сприятливих умов утримання тривалість життя звірів збільшується. Вони швидше досягають репродуктивного періоду. Протягом життя у самок реєструють більше приплодів, а в приплодах у середньому більше малят, ніж у звірів, які існують на волі. У молодняка, який утримується на загороджених територіях, внаслідок покращення умов існування, більше шансів дожити до періоду розмноження.

Методичні вказівки на тему: «Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або напіввільних умовах» підготовлені відповідно до робочої програми для проведення лабораторних занять з дисциплін «Особливості розмноження диких та домашніх тварин» для студентів 3 курсу біолого-технологічного факультету спеціальності 204 «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва» освітньої програми «Зоофізіотерапія». До даної теми розроблені завдання для самостійної роботи студентів, запитання для самоконтролю знань, а також список рекомендованої літератури.

Лабораторне заняття з дисципліни
“Особливості розмноження диких та домашніх тварин”

ТЕМА: Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або напіввільних умовах

Кількість годин – 4

Унаочнення та обладнання: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 429 від 30.09.2010 р. «Про затвердження порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах» (далі – Порядок).

Мета заняття: опрацювати основні положення Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах. Законспектувати і вивчити основні терміни та визначення понять в робочий зошит. Виконати індивідуальні завдання та зробити висновок.

Теоретичне обґрунтування: відповідно до Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах, основні положення складаються з таких розділів:

- I. Терміни і визначення.
- II. Загальні положення.
- III. Умови утримання та розведення диких тварин у неволі.
- IV. Ведення обліку тварин, які перебувають у стані неволі.
- V. Особливості утримання та розведення собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих тварин.
- VI. Транспортування і переміщення.
- VII. Профілактичні та протиепідемічні заходи.
- VIII. Відчуження диких тварин.
- IX. Поховання або утилізація трупів.
- X. Контроль та повноваження органів, підприємств та організацій у сфері утримання диких тварин.

I. ТЕРМІНИ І ВИЗНАЧЕННЯ

Відповідно до Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах (наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 429 від 30.09.2010 р.) терміни вживаються у такому значенні:

- **ветеринарні документи** – документи дозвільного характеру, до яких належать міжнародний ветеринарний сертифікат, ветеринарне свідоцтво, ветеринарна картка, ветеринарна довідка та ветеринарно-санітарний паспорт на тварину, видані державними інспекторами ветеринарної медицини або уповноваженими чи ліцензованими лікарями ветеринарної медицини, що підтверджують ветеринарно-санітарний стан тварини, якість та безпечність продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, патологічного матеріалу та кормів, видані відповідно до Закону України "Про ветеринарну медицину" (далі – Закон);

- **відчуження тварин** – передача права власності на тварин юридичним та фізичним особам за процедурами та у спосіб, що не заборонені чинним законодавством;

- **власник дикої тварини** – фізична або юридична особа, яка на відповідній правовій підставі має у власності дику тварину;

- **вольєр** – обгороджена ділянка природних угідь для утримання тварин;

- **гібридизація** – природне чи штучне з'єднання генетичного матеріалу диких тварин різних видів;

- **гуманне ставлення до тварин** – дії, що відповідають вимогам захисту тварин від жорстокого поводження і передбачають доброзичливе ставлення до тварин, сприяння їх благу, покращення якості їх життя тощо;

- **дикі тварини** – тварини, природним середовищем існування яких є дика природа, у тому числі ті, які перебувають у неволі чи напіввільних умовах;

- **жорстоке поводження з тваринами** – знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило мучення, завдало їм фізичного страждання, тілесні ушкодження, каліцтво або призвело до загибелі, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення домашніх та сільськогосподарських тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин;

- **збагачення середовища** – комплекс заходів, спрямованих на забезпечення можливості реалізації природної поведінки тварин;

- **зоологічний парк (зоопарк)** – природоохоронна культурно-освітня та науково-дослідна установа, створена з метою організації екологічної освітньо-виховної роботи, створення експозицій рідкісних, екзотичних та місцевих видів тварин, збереження їх генофонду, вивчення дикої фауни і розробки наукових основ її розведення у неволі;

- **карантинний майданчик** – спеціально обладнане ізольоване приміщення, яке відповідає встановленим ветеринарно-санітарним нормам, призначене для тимчасового утримання тварин;

- **куточок живої природи** – складова частина кабінету (відділу, лабораторії, класу) загальноосвітніх і позашкільних навчальних, наукових, санаторно-курортних і оздоровчих закладів, яка створюється для проведення навчальних, практичних занять з метою здобуття поглиблених знань про живі організми, формування фактичних умінь та навичок, вивчення, спостереження та догляду за рослинами і тваринами, що мають відповідні дозволи санітарних, ветеринарних та інших служб;

- **місце утримання тварин** – будь-яке місце, визначене для утримання тварин у штучно створених або напіввільних умовах;

- **нейтралізуючий бар'єр** – бар'єр, встановлений із зовнішнього боку огорожі місця утримання для унеможливлення фізичного контакту між людиною та твариною;

- **огорожа місця утримання тварин** – огорожа для утримання тварин у межах місця утримання;

- **пересувний звіринець** – спеціально обладнані некапітальні споруди, тимчасові приміщення, транспорт, мобільні клітки, огорожі, інші пересувні конструкції, що використовуються закладами культури, цирками, пересувними цирками, гастрольними центрами та іншими особами для тримання і транспортування диких тварин з метою їх використання у цирковій, естрадній, розважальній діяльності (публічного і приватного характеру), а також для їх публічної демонстрації, залучення до показів, виставок, що не мають наукового значення;

- **раціон (кормовий раціон)** – набір певних кормів у відповідній кількості, які згодовуються тваринам з врахуванням потреби тварин у поживних речовинах;

- **реабілітація диких тварин** – процес надання допомоги покаліченим, осиротілим та постраждалим тваринам з метою забезпечення їх виживання після випуску у природні місця існування;

- **режим ведення вольєрного господарства** – встановлена на відповідній території сукупність заходів щодо раціонального використання диких тварин у мисливських господарствах та на земельних ділянках, переданих під ведення такого господарства;

- **реінтродукція** – спроба заселення певним видом диких тварин місць їх історико-природного ареалу перебування, де вони зникли чи знаходяться під загрозою зникнення;

- **стерилізація** – позбавлення тварини хірургічним або біологічним шляхом здатності до відтворення потомства (репродуктивної здатності);

- **таксономічна категорія** – група видів, об'єднаних згідно з науковою класифікацією;
- **тимчасова ізоляція (карантинування) тварин** – тимчасове перебування тварини в пунктах перетримки з метою спостереження за станом її здоров'я, лікування, реабілітації тощо до вирішення питань, пов'язаних з її подальшим утриманням;
- **утримання диких тварин у напіввільних умовах** – утримання у штучно створених умовах набутих у встановленому порядку диких тварин, де вони живляться переважно природними кормами, але не мають можливості вільно переміщатися за межі штучно ізолюваної ділянки природних угідь;
- **центри реабілітації диких тварин** – юридичні особи, створені з метою організації порятунку, утримування та лікування в умовах неволі диких тварин, що потрапили туди внаслідок травми, стихійного лиха, незаконного вилучення, з метою фізичної та психологічної реабілітації з можливістю повернення у дику природу;
- **центри розведення диких тварин** – юридичні особи, що здійснюють ряд зоотехнічних, селекційних та організаційно-господарських заходів, спрямованих на збереження генетичної чистоти та відтворення популяції певного виду тварин;
- **школа, заподіяна третій особі внаслідок дії тварини**, – шкода, яка призвела до погіршення фізичного або психічного стану здоров'я людини, ушкодження майна, якщо має місце причинний зв'язок між дією цієї тварини та заподіяною шкодою.

II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Порядок утримання та розведення диких тварин встановлює механізм утримання, використання диких тварин, у тому числі занесених до Червоної Книги України або які є об'єктами регулювання Конвенції

про міжнародну торгівлю видами дикої фауни та флори, що знаходяться під загрозою зникнення (далі – CITES), у неволі або в напіввільних умовах, визначає права і обов'язки власників диких тварин, а також контроль у цій сфері. Для певних видів (груп видів диких тварин) може встановлюватися окремий порядок відповідно до чинного законодавства.

Утримання та розведення диких тварин у стані неволі або в напіввільних умовах базується на таких принципах:

- ✓ гуманного ставлення до тварин;
- ✓ участі органів місцевого самоврядування і органів виконавчої влади, громадських організацій у сфері захисту тварин від жорстокого поводження;
- ✓ обліку, регулювання чисельності диких тварин;
- ✓ обов'язкового виконання власниками диких тварин вимог чинного законодавства та цього Порядку.

ІІІ. УМОВИ УТРИМАННЯ ТА РОЗВЕДЕННЯ ДИКИХ ТВАРИН У НЕВОЛІ

Утримання диких тварин у неволі допускається, якщо:

- створені умови, що відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям;
- дотримані вимоги, встановлені Законом України "Про захист тварин від жорстокого поводження";
- наявні документи, що підтверджують законність набуття дикої тварини.

Утримання диких тварин у неволі без створення відповідних умов не допускається.

Утримання диких тварин у неволі дозволяється з метою:

- *демонстрації та проведення екологічно-виховної роботи при організації дозвілля* – в куточках живої природи, зоологічних парках, національних природних парках, регіональних ландшафтних парках;

- *реабілітації* – в центрах порятунку та реабілітації диких тварин;
- *розведення та подальшої реінтродукції* – в біосферних та природних заповідниках, національних природних парках, регіональних ландшафтних парках, центрах розведення диких тварин, зоологічних парках;
- *проведення наукових досліджень (використання у наукових цілях)* – у науково-дослідних установах та зоопарках;
- *використання у видовищних заходах, при організації дозвілля* – в цирках;
- *розведення для підвищення продуктивності мисливських угідь* – у мисливських господарствах;
- *використання приватними особами в естетичних цілях*, у тому числі об'єктів тваринного світу, занесених до Червоної книги України та CITES;
- *тимчасової перетримки* – в зоомагазинах та на виставках, у тому числі об'єктів тваринного світу, занесених до Червоної книги України та CITES.

Кількість тварин, що утримуються фізичною чи юридичною особою, обмежується можливістю забезпечення їм умов утримання відповідно до вимог цього Порядку. При цьому утримання тварин не повинно порушувати права та свободи осіб, які мешкають поруч.

Умови утримання диких тварин повинні забезпечувати їх біологічні, видові та індивідуальні потреби, а також запобігати виходу з місць їх утримання.

Дикі тварини повинні утримуватися у вольєрах, клітках або інших приміщеннях, норми площі яких не можуть бути менші, ніж мінімальні норми згідно з додатком до цього Порядку. У випадку, якщо в приміщенні утримуються дві або більше дикі тварини (без урахування потомства, нездатного до самостійного існування), розрахунок

мінімальної норми площі приміщення для утримання кількох диких тварин здійснюється за формулою:

$$S'_{min} = S_{min} + (N-1) \times K \times S_{min}, \quad (1)$$

де: S'_{min} – мінімальна норма площі приміщення для утримання кількох диких тварин;

S_{min} – мінімальна норма площі приміщення для утримання диких тварин з розрахунку на 1 особину;

N – кількість диких тварин, що утримуються в приміщенні;

K – коефіцієнт розрахунку норми площі приміщення, що становить 0,5 – при розрахунку мінімальної норми площі приміщення для утримання кількох диких тварин, які належать до амфібій або рептилій; 0,7 – при розрахунку мінімальної норми площі приміщення для утримання кількох диких тварин, які належать до птахів або ссавців.

Місце утримання тварин має забезпечувати достатній простір для розміщення диких тварин, бути обладнаним необхідними пристосуваннями, що забезпечують їх життєдіяльність та реалізацію природної поведінки (нори, гнізда, укриття, ставки, басейни тощо).

Усе обладнання, в тому числі електроприлади, має встановлюватися таким чином, щоб воно не травмувало тварин та не було ними пошкоджене.

Місце постійного утримання диких тварин обов'язково має містити збагачене середовище, а саме: елементи природного ландшафту, спеціальні конструкції для реалізації фізичної активності та облаштовані укриття (сховища), в яких тварина може уникати негативних зовнішніх факторів.

При вольєрному утриманні тваринам необхідно забезпечувати достатнє укриття від дощу, снігу та вітру або надмірного сонячного випромінювання, якщо це необхідно для їх комфорту та благополуччя.

Для теплолюбивих тварин мають бути передбачені відповідні закриті приміщення, в тому числі для перетримки тварин у зимовий період.

У басейнах, резервуарах та акваріумах для водних тварин необхідно підтримувати належний рівень солоності, вмісту кисню та інші показники якості води та упереджувати потрапляння у воду сторонніх предметів.

У місцях утримання тварин не допускається накопичення паразитів та інших патогенів.

Виявлені у місцях утримання тварин несправності мають негайно усуватися.

При неможливості швидкого усунення несправності необхідно перевести тварин в інше приміщення, а при неможливості переведення – ізолювати від контакту з джерелом небезпеки.

Рослинність, що може зашкодити тваринам, повинна бути за межами їх досяжності.

Температурний режим, вентиляція та освітлення місць утримання тварин повинні відповідати виду тварин.

Освітлення має бути достатнім також для проведення поточних перевірок стану здоров'я та гігієни, а також для прибирання.

Штучні джерела світла повинні мати спектр, максимально наближений до сонячного випромінювання, і такої інтенсивності, щоб не викликати дискомфорту або нездужання тварин.

Годівля тварин має здійснюватися за кормовим раціоном, що враховує потреби для конкретного виду та індивідуальні потреби кожної особини. При складанні раціону необхідно враховувати умови утримання, розміри, вік і активність кожної тварини і потреби в особливих обставинах (наприклад, фізіологічні потреби тварини, утримання тварин у групі/стаді, зимовий сон тощо) та особливості раціону для певних тварин (наприклад, для тварин, що перебувають на ветеринарному лікуванні, для вагітних тварин, молодняку тощо).

Годівниці, поїлки та інший посуд і поверхні, з якими стикалися продукти при їх зберіганні та приготуванні, повинні бути чистими і продезінфікованими. Кожного разу перед початком годування тварин необхідно здійснювати органолептичний контроль якості корму (зовнішній вигляд і запах). Забороняється позбавлення їжі для тварин, як прийом тренування або покарання на строк більше 24 годин. Забороняється використовувати продукти з явними ознаками псування, які містять важкі метали, інші отрути та шкідливі хімічні речовини.

При наданні кормів та води необхідно враховувати природну поведінку тварин.

У тварин завжди має бути наявна в достатній кількості свіжа питна вода, до якої кожна тварина цілодобово має вільний доступ.

Вода для напою тварин має бути не нижчої якості, ніж встановлена для питної води. Для тварин, у яких життєдіяльність тісно пов'язана з водоймами, наявність водойми обов'язкова. Штучне джерело води облаштовуються налагодженою системою фільтрації. Вода в контейнерах для купання має змінюватися регулярно, в залежності від видових особливостей тварини. В разі використання стаціонарних контейнерів для води, заміна води повинна проводитись не рідше раз у 1-2 дні.

Контейнери для кормів та води при використанні мають бути розміщені таким чином, щоб вони були завжди доступними для тварини. Після використання їх необхідно регулярно мити.

Контейнери для кормів та води забороняється використовувати з іншою метою.

Матеріали мають бути безпечними, захищені від корозії та такими, що легко миються.

Методи годування повинні бути безпечними як для тварин, так і для їх власників чи осіб, які проводять годування тварин.

Поширеними є наступні **способи згодовування кормів**:

- ✓ для вольєрів-кліток – корми насипаються у годівниці або розкладаються по вольєру;
- ✓ для відкритих вольєрів – у контейнери (годівницю) або перекидаються через огорожу або розкладаються по території;
- ✓ для великих відкритих вольєрів з доступом автотранспорту - з транспортного засобу.

Догляд за тваринами має здійснюватись під керівництвом кваліфікованих спеціалістів у такий спосіб, щоб уникнути дискомфорту, стресів та травмування тварин.

Власники тварин, а також особи, які забезпечують створення умов утримання тварин (годівля, догляд місць утримання тощо), мають бути ознайомлені з правилами особистої гігієни та гігієни при приготуванні кормів та зобов'язані їх дотримуватись, оскільки існує ризик перехресного забруднення при контакті з обладнанням, посудом та поверхнями.

При утриманні диких тварин забороняється:

- ✓ розміщувати в розташованих поруч приміщеннях диких тварин, взаємна присутність яких приводить до стресу;
- ✓ допускати надмірне домінування одних особин диких тварин над іншими;
- ✓ утримувати в одному приміщенні диких тварин, спільне мешкання яких може призвести до загибелі одного з них.

При використанні тварин у видовищних заходах забороняється примушування тварин до виконання неприродних для них дій, що призводять до травмувань, а також використання тварин в умовах надмірних фізіологічних навантажень.

Власники диких тварин зобов'язані:

1. Дотримуватись вимог цього Порядку, ветеринарно-санітарних вимог та громадського порядку.

2. Утримувати диких тварин із забезпеченням умов природних (фізіологічних) потреб відповідно до їх біологічних особливостей, дотриманням санітарно-гігієнічних норм і правил, не допускати порушень прав і законних інтересів інших фізичних та юридичних осіб, не створювати загрози небезпеки або незручності для людей та тварин.

3. Отримати передбачені Законом відповідні ветеринарні документи на тварину.

4. На вимогу посадових осіб установ ветеринарної медицини надавати тварин для огляду, діагностичних досліджень, профілактичних щеплень та обробок.

5. У разі виникнення підозри на наявність у тварини захворювання негайно ізолювати таку тварину і звернутися до ветеринарного лікаря.

6. Передати тварину у власність іншої фізичної чи юридичної особи, якщо відсутня можливість її подальшого утримання.

7. Інформувати заклади охорони здоров'я про випадки укусу або травмування тварини. Дикі тварини, які покусали людей чи тварин, повинні бути негайно доставлені їх власниками в найближчу установу державної ветеринарної медицини для огляду.

8. Надавати для тимчасової ізоляції диких тварин у разі, якщо твариною було завдано тілесних ушкоджень людині або іншій тварині та за наявності відповідного рішення органів санітарно-епідеміологічної служби.

9. Регулювати приплід власних диких тварин.

10. При перебуванні тварини за межами місця утримання забезпечити безпеку оточуючих людей та їх майна, інших тварин та самої тварини.

11. Забезпечити ведення обліку тварин.

ІV. ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТВАРИН, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СТАНІ НЕВОЛІ

У місцях, де утримуються та розводяться дикі тварини, які перебувають у стані неволі, має бути забезпечено їх облік шляхом ведення відповідного журналу. Журнал має бути прошитим та пронумерованим. В журналі зазначається така інформація:

- дані про власника або утримувача тварини в/з господарстві(а) якого тварина утримується/вибуває;
- дані про господарство, в/звідки якому утримується/прибула тварина;
- дані про перевізника (найменування);
- дата та причини вибуття/прибуття тварини з/в господарства(о);
- дані електронного чипування, та (або) генетичної ідентифікації (за наявності), ідентифікаційні мітки (вушні бирки, татуювання тощо), для птахів - номери кілець (зазначаються за наявності);
- біологічний вид, назва (наукова назва) тварин;
- кличка (за наявності);
- стать (якщо визначена);
- дата народження або орієнтовний вік тварини на момент прибуття;
- документ про походження тварини (вилучена з природного середовища, ввезена в Україну з інших країн, факт купівлі, обміну, отримання у спадок тощо), відомості про батьків (за наявності);
- морфометричні показники, зокрема довжина і маса тіла на момент прибуття (за можливості);
- інші ознаки, що дають змогу ототожнити тварину, зокрема зроблені з двох боків фотографії всього тіла, окремі фото і опис особливих прикмет, до яких можуть відноситися, наприклад, шрами та ділянки з аномальною пігментацією шкіри;

- стан здоров'я тварини та епізоотичний стан господарства, в якому утримується тварина;

- відомості про травми, перенесені хвороби, вагітність, пологи;
- дані щодо вакцинації, лабораторних досліджень;
- дані про загибель, падіж, евтаназію, утилізацію.

Факт народження життєздатної особини тварини встановлюється комісією до складу якої включаються особа відповідальна за утримання тварин і спеціаліст у галузі ветеринарної медицини, зі складанням відповідного акта і оформленням ветеринарних документів згідно із законодавством.

Про набуття у власність тварини, у тому числі про народження тварини, протягом 24 годин письмово повідомляють відповідний територіальний (міжрегіональний територіальний) орган Держекоінспекції із зазначенням таких відомостей:

- ✓ документ про походження тварини (вилучена з природного середовища, ввезена в Україну з інших країн, факт купівлі, обміну, отримання у спадок тощо);

- ✓ кличка (за наявності);

- ✓ біологічний вид, звичайна та наукова назва тварин;

- ✓ стать (якщо визначена);

- ✓ дата, місце народження або орієнтовний вік;

- ✓ морфометричні показники, зокрема довжина і маса тіла (за можливості);

- ✓ дані електронного чипування, та (або) генетичної ідентифікації (за наявності), ідентифікаційні мітки (татуювання тощо), номери чипів, кілець (за наявності);

- ✓ інші ознаки, що дають змогу ідентифікувати тварину, зокрема зроблені з двох боків фотографії всього тіла, окремі фото і опис

особливих прикмет, до яких можуть відноситися, наприклад, шрами та ділянки з аномальною пігментацією шкіри;

✓ відомості про травми, перенесені хвороби, діагностичні дослідження, імунізацію, вагітність і пологи.

У разі загибелі або втечі тварини власник повинен протягом 24 годин повідомити про це Держекоінспекцію або її відповідний територіальний чи міжрегіональний територіальний орган, забезпечити проведення патологоанатомічного обстеження (у разі загибелі) за участі представника державної установи ветеринарної медицини та складання відповідного акта, який передається до Держекоінспекції або її відповідного територіального чи міжрегіонального територіального органу в якомога коротший строк, але не пізніше як протягом 3 діб з часу загибелі або втечі тварини.

V. ОСОБЛИВОСТІ УТРИМАННЯ ТА РОЗВЕДЕННЯ СОБАЧИХ (ВОВКИ), СЕРЕДНІХ, ВЕЛИКИХ КОТЯЧИХ ТА ВЕДМЕЖИХ ТВАРИН

Типи місць утримання та розведення собачих (вовки) середніх, великих котячих та ведмежих тварин визначаються залежно від вибору власника: клітка відповідної площі, відкритий вольєр з елементами природного ландшафту, комплекси, що поєднують різні типи споруд. Обов'язковим елементом є наявність облаштованого сховища. Необхідною умовою утримання собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих є збагачення середовища.

Збагачення середовища має бути просторовим (привнесення елементів природного ландшафту), предметним (іграшки та конструкції для реалізації різних типів поведінки), кормовим (імітація природних способів здобування їжі), сенсорним (привнесення природних запахів, смаків та звуків).

Місця утримання мають забезпечувати утримання тварин, їх захист від травмування і перешкоджати виходу за межі місць утримання та проникнення інших тварин ззовні. Виділити окремі зони/вікна для відвідувачів та забезпечити тварині сховище чи частину вольєру, у якій для тварини є можливість уникати непокою з боку людини. Необхідними елементами для будь якого типу вольєрів є зона ізоляції для перетримки тварин на час ремонтних робіт, прибирання, годування, відокремлення для проведення ветеринарних процедур, сховище відповідного розміру для кожної тварини чи групи тварин. Ширина проходу вздовж вольєру між вольєрів, що використовується персоналом чи відвідувачами, має бути не вужчою за 1 метр. Усі процеси обслуговування тварин та місць утримання мають бути безпечними і відбуватися без одночасного перебування всередині місця утримання та контакту тварин з доглядачами.

При утриманні собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих огорожа вольєру має бути надійно зафіксована у фундаменті для запобігання риття ґрунту під огорожею. Отвори у ґратах, сітці повинні бути такими, щоб тварина не мала змоги травмувати людей чи застрягти сама.

Місця утримання мають бути розташовані не ближче ніж 50 м від місць громадського харчування та не ближче як 50 м від житлових будинків. Місце утримання має бути убезпечено від підкопу та втечі через огорожу (шляхом встановлення фундаменту; використання спеціальних електроогорож, безпечних для здоров'я тварин за умов відповідного привчання тварин; додаткових нейтралізуючих бар'єрів, рову, гладкої стіни, нависаючої скелі тощо). Всі роботи з встановлення огорож та супутнього обладнання мають здійснювати кваліфіковані спеціалісти з дотриманням умов недопущення втечі собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих тварин.

Утримання представників української фауни собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих дозволяється на відкритому просторі – за умов забезпечення сховищ від вітру, опадів, прямих сонячних променів. Для теплолюбних видів необхідні зимові приміщення з відповідними мінімальними вимогами до площі, та комфортним мікрокліматом. Якщо для потреб відвідувачів чи прибирання необхідно підтримувати яскраве освітлення певний час, необхідно забезпечити наявність затемнених рівнів, закутків, платформ тощо. Закриті приміщення повинні добре провітрюватись та мінімізувати протяги, запахи, пил та конденсацію вологи. При температурі вище +30 градусів за Цельсієм приміщення мають бути обладнані системами кондиціонування повітря.

У раціоні собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих тварин необхідна присутність твердих елементів (кісток та шкіри, пір'я) для запобігання виникненню проблем з порожниною рота та кістковою системою.

Собачі (вовки), середні, великі котячі та ведмежі тварини, що утримуються групою і конфліктують мають бути розділені у просторі на час годування.

Підготовка кормів до згодовування: туші чи частини можна давати в шкурі, корми викладають на підлогу, в годівниці, на ґрунт у відкритих вольєрах. Доцільно давати великими шматками в різних частинах вольєру для стимуляції природної поведінки.

Для собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих не допускається до згодовування: шоколад, тверді сири, свинина та сира річкова риба (через небезпеку зараження), м'ясо невідомого походження або таке, що не пройшло ветеринарно-санітарний контроль.

Крім вищенаведених вимог під час утримання собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих необхідно забезпечити наступні умови. Вимоги до підстилки, ґрунтів та підлоги: у відкритих місцях

утримання необхідно передбачити різні ґрунти та типи підстилки - такі, як земля, пісок, крупна галька, гравій, мох, мульча, листяний опад, дерен тощо. У закритих місцях утримання необхідно використовувати різні субстрати та елементи середовища - штучні та такі, що імітують природні: бетон, дерево, тирсу, дерев'яні колоди. Підлога, чи її частина, має забезпечувати можливість сточування кігтів.

Утримання групи собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих тварин дозволяється за умов: кожна тварина має бути забезпечена, принаймні, одним лігвищем/укриттям/барлогом. Місце утримання середніх котячих має бути облаштовано двома лігвищами на особину.

Місце утримання ведмежих та собачих (вовки) на одну третину вольєру має бути покрите природними матеріалами, що забезпечують можливість для риття.

Місце утримання середніх, великих котячих та ведмежих має бути обладнане басейном. Для ведмежих – з глибиною не менше 0,5 м, але не менша, ніж довжина тіла дорослої особини.

Видоспецифічні вимоги до раціону для великих хижих ссавців України

Собачі (вовк звичайний): Основними продуктами годівлі собачих є м'ясо, субпродукти (до 20 % від раціону), риба (річкову рибу необхідно обов'язково відварювати). Кількість м'яса – в середньому 2 кг на здорову дорослу особину з помірною активністю на добу. Також в раціон необхідно включати, кисломолочний сир та яйця в малих кількостях, овочі, фрукти, баштанні культури, крупні яловичі кістки з кінцівок – не менше 2 разів на тиждень. З жовтня по лютий додають надбавки на м'ясо – 25 %, на кістки – 40 %.

Сухі корми, які використовують для собачих (вовки) (при цьому необхідно, щоб постійно була в доступі свіжа вода) необхідно давати з

урахуванням добової норми – 18 г високоякісного сухого корму на 1 кг ваги тіла дорослої тварини.

Ведмежі (ведмідь бурій): Основними продуктами годівлі ведмежих є м'ясо, риба, овочі, горіхи, фрукти, баштанні культури.

Для здорової дорослої особини з помірною активністю на добу залежно від сезону та ваги (150-400 кг) дають: м'ясо та субпродукти (від 0,5 до 2 кг), риба (0,5-1), крупи (0,2-0,5), овочі (0,5-2,5), фрукти, баштанні культури, зелень, гілки, жолуді, горіхи по мірі проїдання. Загалом від 6 до 12 кг кормів. Найбільші порції мають бути в осінній період для успішного на жирування для можливого залягання.

Взимку можна не годувати ведмежих, якщо вони добре нажировані і знаходяться у стані міцного сну.

Середні котячі (рись євразійська) потребують кормів з високим вмістом протеїну – 25 відсотків сухої частки, а молоді, що ростуть – 33 %. Основними продуктами живлення середніх котячих є м'ясо (кролик, птиця, яловичина, субпродукти тощо), кисломолочні продукти, яйця та зелень злаків в невеликих кількостях. Доросла особина з помірною активністю на добу в середньому потребує 1,3 кг кормів.

Вагітним та лактуючим самицям середніх котячих необхідно збільшувати норму кормів в залежності від стану та кількості молодняку на 20-50 %. В осінньо-зимовий період збільшувати норму м'яса на 25-50 % в залежності від розміру, вгодованості тварини та температури зовнішнього середовища.

VI. ТРАНСПОРТУВАННЯ І ПЕРЕМІЩЕННЯ

Транспортування тварин має здійснюватись відповідно до законів України «Про тваринний світ», «Про ветеринарну медицину», «Про захист тварин від жорстокого поводження», Правил транспортування тварин, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 року № 1402, а у разі перетину державного кордону з

урахуванням вимог встановлених Митним кодексом України, Конвенцією про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, приєднання до якої відбулося відповідно до Закону України від 15 травня 1999 року № 662-XIV «Про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення».

При транспортуванні тварин повинні задовольнятися їх потреби в їжі та воді, має бути забезпечений захист від шкідливого для них зовнішнього впливу.

Техніки відлову та перевезення тварин мають враховувати темперамент та особливості поведінки тварин з метою зменшення ризиків можливих поранень, ушкоджень та стресу.

Перевезення тварин може здійснюватися із залученням супроводжуючої особи або без неї у випадках передбачених законодавством.

Після прибуття до нового місця утримання, тварини підлягають обов'язковому профілактичному карантину. Протягом профілактичного карантину тварини утримуються окремо у спеціально відведених ізольованих місцях (карантинних пунктах) під наглядом державного ветеринарного інспектора, уповноваженого або ліцензованого лікаря ветеринарної медицини та підлягають ветеринарно-санітарному обстеженню. Після закінчення профілактичного карантину випуск (вивезення, виведення) тварин з карантинних пунктів здійснюється на підставі письмового дозволу державного ветеринарного інспектора.

Під час транспортування тварини має забезпечуватися безпека та благополуччя тварини.

VII. ПРОФІЛАКТИЧНІ ТА ПРОТИЕПІДЕМІЧНІ ЗАХОДИ

Умови утримання, стан здоров'я та поведінка тварин повинні перевірятися щонайменше двічі на день власником або особами, які доглядають за тваринами.

Тварини, що дають привід для занепокоєння, мають бути ретельно обстежені на предмет надмірного стресу, хвороби або травмування.

У разі виникнення підозри на наявність у тварини захворювання особа, яка її утримує, зобов'язана негайно ізолювати таку тварину і звернутися до ветеринарного лікаря.

Тимчасова ізоляція тварин може проводитися, якщо тварина є небезпечною для оточуючих.

У випадку укусу або травмування твариною людини власник або постраждала особа повинні негайно інформувати державні заклади охорони здоров'я і ветеринарної медицини.

У випадку загибелі тварини її власник повідомляє про факт її загибелі у заклад ветеринарної медицини, підприємство, організацію чи установу, що спеціалізується на утилізації (похованні) трупів тварин.

VIII. ВІДЧУЖЕННЯ ДИКИХ ТВАРИН

Продавець тварини зобов'язаний забезпечити покупця достовірною інформацією про вид, підвид, стан здоров'я та інші якості тварини, а також про умови її утримання.

Якщо продається дика тварина з числа видів, що занесені до Червоної книги України або підлягають охороні відповідно до чинних міжнародних договорів України, інша дика тварина, продавець тварини зобов'язаний також надати покупцеві документ, що засвідчує законність набуття такої тварини у власність.

Дарування тварин допускається після попереднього погодження з майбутнім власником.

ІХ. ПОХОВАННЯ АБО УТИЛІЗАЦІЯ ТРУПІВ

Забороняється викидати трупи тварин в контейнери для збору сміття чи захоронювати їх у не відведених для цього місцях.

Трупи тварин можуть передаватись науковим установам для проведення досліджень.

Х. КОНТРОЛЬ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ УТРИМАННЯ ДИКИХ ТВАРИН

Контроль за дотриманням законодавства при утриманні та розведенні диких тварин, які перебувають у стані неволі або у напіввільних умовах, у тому числі і мисливських тварин, здійснюють посадові особи Держекоінспекції, Держлісагентства, Держрибагентства, Держпродспоживслужби в межах своєї компетенції та їх територіальних (міжрегіональних територіальних) органів, а також підприємств, установ і організацій, що здійснюють охорону, використання і відтворення тваринного світу.

У разі порушення умов цього Порядку дикі тварини, які утримуються та розводяться у стані неволі або в напіввільних умовах, підлягають вилученню Держекоінспекцією та її територіальними чи міжрегіональними територіальними органами і передачі відповідно до договорів на тимчасове утримання до зоологічних парків державної та комунальної форми власності.

Дикі тварини можуть бути передані відповідно до договорів на тимчасове утримання до центрів реабілітації диких тварин.

Питання для самоконтролю

1. Які ветеринарні документи потрібні при утриманні диких тварин.
2. Хто може бути власником диких тварин.
3. Що таке «вольєр».
4. Що таке «гібридизація».
5. Що ви розумієте під поняттям «гуманне ставлення до тварин».
6. Дайте визначення поняття «дикі тварини».
7. Що ви розумієте під поняттям «жорстоке поводження з тваринами».
8. Як називаються заходи, що спрямовані на забезпечення можливості реалізації природної поведінки тварин.
9. Що таке «зоологічний парк» або «зоопарк».
10. Що ви розумієте під поняттям «карантинний майданчик».
11. Що таке «місце утримання диких тварин».
12. Що таке «нейтралізуючий бар'єр».
13. Що таке «пересувний звіринець».
14. Що ви розумієте під поняттям «реабілітація диких тварин».
15. Що таке «реінтродукція».
16. Що таке «стерилізація».
17. Що ви розумієте під поняттям «тимчасова ізоляція (карантинування) тварин».
18. Що ви розумієте під поняттям «утримання диких тварин у напіввільних умовах».
19. Що таке «центри реабілітації диких тварин».
20. Що таке «центри розведення диких тварин».
21. На яких принципах базується умови утримання та розведення диких тварин у стані неволі або в напіввільних.
22. За яких умов допускається утримання диких тварин у неволі.
23. З якою метою дозволяється утримання диких тварин у неволі.
24. Які принципи закладені в умови утримання диких тварин.

25. Як розраховується мінімальна норма площі приміщення для утримання кількох диких тварин (формула).

26. В якій кількості, якості та кратності подається вода диким тваринам.

27. Що забороняється при утриманні диких тварин.

28. Назвіть основні вимоги щодо утримання диких тварин, власники яких зобов'язані їх виконувати.

29. Особливості ведення обліку тварин, які перебувають у стані неволі. Яка інформація зазначається у журналі при утриманні та розведенні диких тварин.

30. Які відомості та у який термін подається інформація у відповідний територіальний (міжрегіональний територіальний) орган Держекоінспекції, якщо ви придбали у власність диких тварин або якщо у вас вони народилися.

31. Про набуття у власність тварини, у тому числі про народження тварини, протягом 24 годин письмово повідомляють відповідний територіальний (міжрегіональний територіальний) орган Держекоінспекції із зазначенням таких відомостей

32. Назвіть умови утримання собачих (вовки), середніх, великих котячих та ведмежих (місце розташування, особливості вольєрів (клітки), відстань до будинків та ін.).

33. Назвіть основні продукти годівлі собачих (вовка звичайного).

34. Перерахуйте основні продукти годівлі ведмежих.

35. Назвіть умови транспортування і переміщення диких тварин.

36. Назвіть основні профілактичні та протиепідемічні заходи, що проводяться при розведенні диких тварин.

37. Як проводиться відчуження диких тварин.

38. Яка заборона діє при похованні або утилізації трупів диких тварин.

39. Хто проводить контроль за дотриманням законодавства при утриманні та розведенні диких тварин, які перебувають у стані неволі або у напіввільних умовах.

Завдання для самостійної роботи

Використовуючи додаток 1 (Мінімальні норми площ для утримання та розведення диких тварин) та формулу 1 розрахунку мінімальної норми площі приміщення для утримання кількох диких тварин визначити тип місця утримання (вольєр, клітка), розміри вольєру (площу, висоту та об'єм) для утримання вказаного виду тварин (ссавців) згідно нижчеподаного варіанту.

Варіант 1 – чотирьох ласок.

Варіант 2 – восьми шиншил.

Варіант 3 – п'яти бобрів.

Варіант 4 – чотирьох єнот.

Варіант 5 – чотирьох лисиць.

Варіант 6 – двох вовків.

Варіант 7 – чотирьох рисів.

Варіант 8 – двох левів.

Варіант 9 – двох тигрів.

Варіант 10 – двох ветмедів.

Варіант 11 – семи косуль.

Варіант 12 – двох кабанів.

Варіант 13 – трьох лосів.

Варіант 14 – чотирьох оленів.

Варіант 15 – чотирьох зубрів.

Варіант 16 – двох жираф.

Варіант 17 – двох слонів.

Варіант 18 – шести павп.

Варіант 19 – двох горил.

Варіант 20 – трьох орангутангів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наказ № 429 від 30.09.2010 р. Про затвердження Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах. Режим доступу (URL):

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1384-10#Text> (дата звернення – 05.04.2023 р.)

2. Сарабєєв В.Л., Домніч В.І., Лебедева Н.І. Управління популяціями мисливських тварин: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 205 «Лісове господарство» освітньо-професійної програми «Мисливське господарство». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 77 с. Режим доступу (URL):

<https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/3132> (дата звернення – 05.04.2023 р.)

3. Коваленко Б.П., Шевченко О.Б. Технології розведення мисливських тварин: навчальний посібник. Харків: РВВ ХДЗВА, 2019. 105 с. Режим доступу:

https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/4222/1/posibnyk_TRMT_19.pdf (дата звернення – 10.06.2022 р.)

4. Корж О.П., Петриченко В.В., Фролов Д.О. Штучне розведення дичини: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2020. 224 с.

5. Петриченко В.В., Рубцова Н.Ю. Вольєрне утримання диких копитних: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 105 с. Режим доступу:

https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/545687/mod_resource/content/1/Вольєрне%20утримання%20диких%20копитних%20методичка.pdf (дата звернення – 10.06.2022 р.)

6. Похалюк О.М. Значення вольєрного розведення диких тварин у збереженні рідкісних видів звірів. *Тернопільські біологічні читання 2017: матер Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 20-річчю заснування наук. фахового видання України "Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія Біологія" (20–22 квіт. 2017 р.)*. Тернопіль: Терно-

граф, 2017. С. 337-341. Режим доступу:

<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12031> (дата звернення – 10.06.2022 р.)

7. Петлюк Ю.С. Правові основи регулювання чисельності диких тварин. *Сучасні тенденції розвитку національного законодавства: збірник наукових матеріалів*. Київ: НУБіП України, 2016. С. 157-158. Режим доступу:

https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u212/zbirnik_2016_0.pdf#page=157

(дата звернення – 10.06.2022 р.)

8. Перелік законодавства, яке регулює суспільні відносини у сфері поводження з тваринами (14 березня 2019 р.). Сайт: ЕПЛ – Екологія Право Людина. Режим доступу: <http://epl.org.ua/human-posts/perelik-zakonodavstva-yake-regulyuye-suspilni-vidnosyny-u-sferi-povodzhennya-z-tvarynamy/> (дата звернення – 10.06.2022 р.)

9. Науменко О.А., Іщенко К.В. Стан звірівництва в Україні за видами та кількістю деяких мисливських хутрових звірів. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. Харків, 2020. Вип. 209 «Інноваційне, технічне та технологічне забезпечення галузі тваринництва». С. 26-31. Режим доступу: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/4734/1/5.pdf> (дата звернення – 10.06.2022 р.)

ДОДАТОК 1

Мінімальні норми площ для утримання та розведення диких тварин (з розрахунку на одну особину)

№ з/п	Найменування диких тварин	Тип місця утримання	Площа, кв.м	Висота, м
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1	Ссавці			
1.1	дрібні гризуни (мишові)	клітки	0,05	0,2
1.2	дрібні хижі (ласки, горностаї тощо), рукокрилі	вольєри	1	1,5
1.3	середні гризуни (білячі, шиншилові тощо)	вольєри	2	1-2
1.4	великі гризуни (дикобрази, бобри тощо), віверові (вівери, мангусти тощо)	вольєри	4	2,5
1.5	середні хижі (енотові, куницеви, дрібні собачі, лисиці, песці тощо)	вольєри	6	2,5
1.6	собачі (вовки), середні котячі (рисі, леопарди тощо)	вольєри	20	3
1.7	великі котячі (леви, тигри, ягуари тощо), ведмежі	вольєри	30	3
1.8	кабани, косулі, лані, тапіри, бородавчники, дрібні антилопи	вольєри	30	3
1.9	козли, барани, муфлони	вольєри	25	3
1.10	лосі, олені, великі антилопи, зебри	вольєри	50	4

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1.11	зубри	вольєри	150	4
1.12	жирафи	вольєри	150	8
1.13	ластоногі (морські котики, тюлені, моржі тощо)	вольєри, 1/3 площі – басейн глибиною не менше 2,0 м	20	2,5
1.14	бегемоти	вольєри, 2/3 площі – басейн глибиною не менше 2,0 м	50	3
1.15	носороги	вольєри	50	3
1.16	слони	вольєри з басейном глибиною не менше 1,5 м	150	6
1.17	неповнозубі, (мурахоїди, броненосці, лінивці)	вольєри	3-6 залежно від розміру та виду тварини	1,5-3
1.18	кенгуру середніх розмірів	вольєри	10	3
1.19	кенгуру великих розмірів	вольєри	25	3
1.20	дрібні примати (ігрунки, тамарини тощо)	вольєри, клітки	1,5-3 залежно від розміру та виду тварини	2
1.21	середні примати (мавпи, макаки, павіани тощо)	вольєри, клітки	10	3
1.22	великі примати (горили, великі шимпанзе, орангутанги)	вольєри, клітки	20	4

1	2	3	4	5
2	Птахи			
2.1	дрібні горобцеподібні, папугоподібні	вольєри, клітки	0,3	0,5
2.2	голубоподібні	вольєри, клітки	0,5	0,5
2.3	фазанові, дрібні совоподібні, соколоподібні, середні папугоподібні, туканові тощо	вольєри, клітки	1,5	1,5
2.4	гусеподібні (качки, гуси, казарки)	вольєри з басейном глибиною не менше 80 см	4	1,5
2.5	великі папуги, птахи- носороги	вольєри, клітки	1,5	2
2.6	пінгвіноподібні	вольєри з басейном глибиною не менше 1,5 м	4	2,5
2.7	пелікани, лебеді	вольєри з басейном глибиною не менше 1,0 м	4	2,5
2.8	середні і великі соколоподібні (орли, грифи, кондори тощо), великі совоподібні, журавлеподібні, лелекоподібні (чаплі, лелеки, фламінго)	вольєри, клітки	5	3
2.9	страусоподібні (за винятком африканського страуса)	вольєри	12	3
2.10	африканські страуси	вольєри	15	3

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
3	Рептилії (наземні / деревні форми)			
3.1	змії до 20 см	тераріум	0,06	0,3 – для видів, середовищем існування яких є деревна рослинність; 0,15 - для видів, які ведуть наземний спосіб життя
3.2	змії від 20 до 40 см, ящірки до 10 см довжини	тераріум	0,12	0,3 – для видів, середовищем існування яких є деревна рослинність; 0,15 – для видів, які ведуть наземний спосіб життя
3.3	змії від 40 см до 1 м довжини	тераріум	0,25	0,4 – для видів, середовищем існування яких є деревна рослинність; 0,2 – для видів, які ведуть наземний спосіб життя

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
3.4	змії від 1 до 2 м довжиною	тераріум	0,5	0,5 – для видів, середовищем існування яких є деревна рослинність; 0,25 – для видів, які ведуть наземний спосіб життя
3.5	змії від 2 до 3 м довжиною	тераріум	3	0,7 – для видів, середовищем існування яких є деревна рослинність; 0,35 – для видів, які ведуть наземний спосіб життя
3.6	змії більше 3 м довжини	тераріум	5	1 – для видів, середовищем існування яких є деревна рослинність; 0,5 – для видів, які ведуть наземний спосіб життя

1	2	3	4	5
3.7	дрібні ящірки до 20 см довжини	тераріум	0,2	0,3
3.8	дрібні і середні ящірки від 20 до 50 см (василіски, веретениці, агами тощо)	тераріум	0,5	0,6
3.9	середні і великі ящірки понад 50 см довжиною (варани, ядозуби, хамелеони, ігуани тощо)	тераріум	1	0,5/1
3.10	дрібні і середні черепахи (стєпова, грецька, болотна, каспійська, коробчаста тощо)	тераріум	0,2	0,5
3.11	великі сухопутні черепахи (сейшельські, слонові)	тераріум	4	1
3.12	крокодили до 50 см довжиною	тераріум з басейном глибиною не менше 0,1 м	0,4	0,4
3.13	крокодили до 2 м довжиною	тераріум з басейном глибиною не менше 0,5 м	2	1
3.14	крокодили більше 2 м довжиною	тераріум з басейном глибиною не менше 1 м	3	1,5

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
4	Амфібії (наземні / деревні форми)			
4.1	водні форми земноводних (аксолотль, шпорцеві жаби тощо)	акваріум або акватераріум	0,06	0,3
4.2	дрібні саламандри, жаби	акватераріум	0,04	0,15/0,3
4.3	великі земноводні (саламандри велетенські тощо)	акватераріум	0,8	0,5